

Nieuwsbrief

Jaargang 2, no. 10

november 1997

(...)

a

(...)

PERSBERICHT

vernissage *Black Athena: Ten Years After* , 14/10/97, 16.30 uur, Nieuwe Kerk, Amsterdam

Op 14 november 1997, 16.30 uur, zal in de Nieuwe Kerk te Amsterdam — tegen de toepasselijke achtergrond van de tentoonstelling over de Zwarte Farao's — de vernissage plaatsvinden van het boek *Black Athena: Ten Years After*. Redacteur van het boek is Wim van Binsbergen. Deze zal het boek aanbieden aan de vooraanstaande Amerikaanse Egyptoloog Prof.dr Timothy Kendall, specialist o.m. op het gebied van het oude Noordsoedanese koninkrijk Kush.

Het boek beoogt een kritische maar constructieve Nederlandse bijdrage te zijn aan de internationale discussie over het *Black Athena* stelling van Martin Bernal, volgens welke de wortels van de Westeuropese beschaving vooral gezocht moeten worden in de beschavingen van het Oude Nabije Oosten, (voor achtergronden zie BIJLAGE

Black Athena: Ten Years After is de neerslag van de conferentie 'Black Athena: Africa's contribution to global systems of knowledge', die op 28 juni 1996 plaatsvond aan het Afrika-Studiecentrum te Leiden, na voorbereidingen waarin het NIAS (Netherlands Institute for Advanced Study in the Humanities and Social Sciences), Wassenaar, een beslissende rol heeft gespeeld. Het boek bevat o.m. bijdragen van de oud-historicus en archeoloog Prof.dr Jan Best (onafhankelijk onderzoeker), de oud-historicus dr Josine Blok (Rijksuniversiteiten Utrecht en Groningen), en de Egyptoloog dr Arno Egberts (Rijksuniversiteit Leiden), naast diverse bijdragen van de redacteur en van Prof. Bernal zelf. Deze laatsten verlenen aan de bundel een bijzondere, internationale actualiteitswaarde; zij formuleren Bernals reactie op de vernietigend kritische bundel *Black Athena revisited* (1996), gaan voor het eerst dieper in op de implicaties van de *Black Athena* stelling voor Zwart Afrika, en geven voor het eerst een samenhangende behandeling van de taalkundige (etymologische) argumenten op grond waarvan Bernal de 'Afro-Aziatische' achtergrond van de klassiek Griekenland benadrukt. Het boek verschijnt als themanummer van het internationale tijdschrift TALANTA, het orgaan van het prestigieuze Nederlands Archeologisch en Historisch Genootschap.

beknopt overzicht van de inhoud van *Black Athena: Ten Years After*

Na een kort voorwoord door de serieredacteurs dr Jan Stronk en dr Maarten de Weert, plaatst Van Binsbergen in zijn overzichtsartikel deze bundel binnen de internationale *Black Athena* discussie. Zijn kritiek op Bernal spitst zich toe op diens kennissociologie en kennisleer. Best betoogt dat de *Black Athena* stelling aansluit bij zijn eigen langdurig onderzoek van het oudste Kretensische hiërogliefenschrift (2000 v.C.) — voorafgaande aan het bekende Lineair A en B. De Egyptische invloeden die Best claimt worden echter in het volgende artikel gerelativeerd door Van Binsbergen. Vervolgens leveren Blok en Egberts niet malse kritiek op Bernals analysemethoden. Egberts toont aan dat Bernals afleiding van de naam van de Griekse godin Athena van het Egyptische *Ht Nt* ('Tempel van de godin Neith') niet wordt ondersteund door de historische taalkunde — waarmee een paradepaard van de *Black Athena* stelling sneuvelt. Blok laat zien dat Bernals onderscheid tussen externe factoren (= sociale en politieke) en interne factoren (= nieuwe vondsten en methoden) in de groei van de wetenschap onhoudbaar is; aan de hand van het geval van de 19e-eeuwse classicus Karl Otfried Muller bestrijdt zij het gemak waarmee Bernal, zonder omvangrijke kennis vergaard in de oorspronkelijke taal, karaktermoord pleegt door zijn beschuldigingen van racisme, antisemitisme en Eurocentrisme. Beide stukken worden gevolgd door uitvoerige replieken van de hand van Bernal zelf.

Van Binsbergen sluit zich in zijn overzichtsartikel gedeeltelijk aan bij de kritiek van Blok en Egberts. Niettemin acht hij de *Black Athena* stelling op deze punten niet doorslaggevend voor de *Black Athena* stelling: Bernal heeft nog steeds gelijk hoewel soms om de verkeerde redenen, en zijn stelling dient inzet te worden voor een veelomvattend interdisciplinair onderzoeksprogramma in de handen van internationale specialisten. In dat kader kan vooral ook de relevantie van de *Black Athena* stelling voor Afrika ten zuiden van de Sahara nader worden onderzocht. Een eerste aanzet daartoe wordt geleverd in deze bundel, zowel in Bernals voornaamste bijdrage, als in de vergelijkend historische studie van Afrikaanse formele systemen, die Van Binsbergen's slothoofdstuk vormt.

PERSBERICHT BIJLAGE A:

vernissage *Black Athena: Ten Years After* , 14/10/97, 16.30 uur, Nieuwe Kerk, Amsterdam

BIJLAGE A: de politieke en wetenschappelijke betekenis van de vraag naar de wortels van de Westeuropese beschaving; de blijvende betekenis van Martin Bernals *Black Athena*

De Westeuropese beschaving heeft zich de laatste eeuwen ook uitgebreid over (delen van) de andere continenten. Zij vormt aldus de belangrijkste component in de wereldbeschaving waarvan wij nu, op het eind van de twintigste eeuw, de geboorte

beleven in de vorm van de multiculturele samenleving — met grote conflicten van etniciteit en racisme, waarin historische claims en tegenclaims een grote rol spelen. Wat is de oorsprong van de Westeuropese beschaving? Wij kunnen haar veilig terug traceren tot de Grieks-Romeinse beschaving in de Oudheid, maar waar kwam die vandaan? Was zij uit de lucht komen vallen als de unieke, zuiver Indo-Europese schepping van de Griekse genialiteit? Dat geloofden vele Europeanen in de negentiende en de eerste helft van de twintigste eeuw, toen Europa economisch en politiek de wereld beheerste; Eurocentrisch racisme hielp die heerschappij rechtvaardigen, althans in eigen ogen. Of was de klassieke Griekse beschaving bij nader inzien helemaal niet zo puur Indo-Europees, en niet zo origineel? Steunde zij misschien in vele opzichten op bijdragen van de veel oudere beschavingen die sinds ca. 3000 voor Christus in en rond het oostelijk Middellandse-Zeegebied hadden gebloeid, op Afrikaanse en Aziatische bodem: Egypte, Kush, Mesopotamië, Elam, Fenicië, Palestina, Syrië, Anatolië, de Indusvallei — met Minoïsch Kreta als één van de verbindingpunten naar het Europese vasteland? Deze vraag is zowel van wetenschappelijk als van politiek belang. Het oudheidkundig onderzoek van het Oude Nabije Oosten heeft sinds het begin van de negentiende eeuw veel inzicht in deze oude beschavingen opgeleverd. Toch bleef het beeld van de geniale, unieke, 'van vreemde smetten vrije' klassieke Griekse beschaving onaangetast tot de jaren 1960. Het vormt nog steeds een van de pijlers van het Eurocentrisme. Het alternatief, een Westeuropese beschaving die reeds in zijn prille oorsprong diepgaand door Afrika en Azië is bevrucht, zou de Eurocentrische mythe ontcrachten en daarmee voorwaarden scheppen voor intercultureel respect, uitwisseling, en echte multiculturaliteit, heel lang geleden, maar vooral ook in onze tijd.

Martin Bernal werd in 1937 geboren uit een familie van Britse topwetenschappers; als Sinoloog is hij al vele jaren hoogleraar politicologie aan de vooraanstaande Cornell Universiteit, VS; sinds 1984 is hij aldaar ook hoogleraar in de studie van het Oude Nabije oosten. Met zijn in 1987 uitgekomen boek *Black Athena: The Afroasiatic Roots of Classical Civilization, Vol. I, The Fabrication of Ancient Greece 1787-1987*, was hij niet de eerste om bovenstaande vragen op te werpen, maar wel de eerste om daarover een felle internationale discussie te ontketenen. Dat succes is mede te danken aan zijn — over het algemeen — voortreffelijke kennis van de vakliteratuur en aan zijn polemisch anti-Eurocentrische antwoorden. Deel I richtte zich vooral op de Europese intellectuele geschiedenis; het traceert hoe het besef van de 'Afro-Aziatische' wortels van klassiek Griekenland uit het Europese bewustzijn werd gebannen. Deel II, *Black Athena: The Afro-Asiatic Roots of Classical Civilization. II, The Archaeological and Documentary Evidence* (1991) trachtte vervolgens de feitelijke interculturele uitwisselingen in het oostelijk Middellandse-Zeebekken in het 2e en 3e millennium v.C. te reconstrueren. Deel II werd in kringen van vakgeleerden met stijgende irritatie ontvangen. Dit kwam mede door Bernals controversiële chronologie van het Oude Nabije Oosten; zijn spectaculaire claims t.a.v. het 2e millennium v.C: Hyksos invasies in het Egeïsch gebied, en veroveringen door de zwarte farao Senwosret (I of UI) diep in West-Azië en Zuidwest-Europa; zijn twijfelachtige historische taalkunde; zijn neiging om overal Eurocentrische complotten te zien. Maar andere redenen staan los van wetenschappelijke verdienste. Zijn werk is (bewust) koren op de molen van het *Afrocentrisme*: vanaf 1985 de ideologie van Afrikaans-Amerikaanse, en Afrikaanse, intellectuelen onder de slogan: 'Afrika schept, Europa imiteert'. Als ontheiliging van de conservatieve blanke Noord Amerikaanse cultuur moest er wel met Bernals werk worden afgerekend, en dat was het doel van de in 1996 verschenen, vernietigende bundel *Black Athena revisited*, uitgegeven door Mary Lefkowitz en Guy MacLean Rogers.

Even leek het erop alsof de *Black Athena* stelling definitief had afgedaan. Het thans verschenen boek, waarin een drietal verhelderende bijdragen van Bernal zelf een centrale plaats innemen, toont aan dat de wetenschappelijke kritiek noodzakelijk en overwegend gerechtvaardigd is, maar dat wij toch niet het kind met het badwater mogen weggooien. De formulering van een niet-Eurocentrisch, multicultureel model voor de culturele geschiedenis en de culturele toekomst van de wereld is een opgave van levensbelang voor de 21e eeuw, en daartoe wijst Bernal de weg als geen ander. Met name de implicaties van zijn visie voor Zwart Afrika vormen een belangrijke intellectuele uitdaging, van groot belang ter correctie van de huidige negatieve beeldvorming ten aanzien van Afrika.